

ЛАНДШАФТНА АРХІТЕКТУРА: СТВОРЕННЯ ГАРМОНІЙНОГО ПРОСТОРУ ДЛЯ ЖИТТЯ

А. А. Новак

здобувачка вищої освіти першого (бакалаврського) рівня, 4 курс,
спеціальність «Архітектура та містобудування»
навчально-науковий інститут будівництва, архітектури та дизайну
Науковий керівник – ст. викладач М. М. Шолудько

*Національний університет водного господарства та природокористування,
м. Рівне, Україна*

У статті розглядається сутність ландшафтної архітектури як синтетичної науки, що поєднує архітектурне проєктування, екологію, географію, мистецтво й соціологію. Висвітлено етапи становлення ландшафтної архітектури в історичному аспекті, сучасні тенденції розвитку та основні принципи формування гармонійного простору для життя. Розкрито роль ландшафтної архітектури у забезпеченні сталого розвитку міського середовища, естетичної гармонії та психологічного комфорту людини. Подано приклади українських і міжнародних практик проєктування, спрямованих на екологічну рівновагу та збереження природного середовища.

Ключові слова: ландшафтна архітектура, сталий розвиток, урбаністика, екологічний дизайн, біофілія, міський простір.

The article examines the essence of landscape architecture as a synthetic discipline combining architectural design, ecology, geography, art, and sociology. The historical stages of the discipline's formation, its modern trends, and fundamental principles of creating harmonious living spaces are analyzed. The role of landscape architecture in achieving sustainable urban development, aesthetic harmony, and psychological comfort is highlighted. Examples of Ukrainian and global design practices aimed at ecological balance and environmental preservation are presented.

Keywords: landscape architecture, sustainable development, urban planning, ecological design, biophilia, green infrastructure.

Ландшафтна архітектура є невід'ємною складовою просторової культури людства. Це наука і мистецтво, спрямовані на гармонійне поєднання природного та штучного середовища, на створення таких умов, де людина може жити, працювати, відпочивати, взаємодіючи з природою. У ХХІ столітті питання якості міського середовища набуває глобального значення, адже понад 60% населення Землі проживає у містах. Саме тому ландшафтна архітектура стає інструментом досягнення балансу між урбанізацією та екологічною стабільністю [1].

Ландшафтна архітектура як дисципліна має давнє коріння. Її елементи можна побачити ще у стародавніх цивілізаціях – єгипетських садах, перських парках і китайських пейзажних ансамблях. У Європі розвиток садово-паркового мистецтва в епоху Відродження заклав основу для сучасного ландшафтного проєктування. Французькі регулярні парки, англійські пейзажні сади, німецькі ботанічні парки стали першими зразками поєднання природи і архітектури.

Сучасна ландшафтна архітектура базується на концепціях екологічного планування, урбаністики, соціології та психології середовища. Американські вчені Ієн Макгарг і Лоуренс Халпрін започаткували підхід, що враховує природні процеси, клімат і структуру ґрунтів під час проєктування територій. Є. Вілсон у своїй теорії біофілії довів, що людина має природжену потребу у контакті з природою [2].

В Україні дослідженнями у цій галузі займаються фахівці Національного університету біоресурсів і природокористування, Київського національного університету будівництва і архітектури, Національного університету водного господарства та природокористування. Їхні роботи спрямовані на створення екологічно збалансованих міських систем, збереження культурних ландшафтів і розробку методів рекультивції територій [3].

Під час написання статті застосовано аналітичний, історико-порівняльний, системний і прогнозний методи. Проведено огляд літератури, аналіз існуючих практик і проєктів у сфері ландшафтно-архітектури. Для вивчення сучасних тенденцій використано кейси таких проєктів, як Bosco Verticale (Мілан), High Line Park (Нью-Йорк), The Gardens by the Bay (Сінгапур) та українські приклади – реконструкція парку ім. Шевченка в Києві й зелений коридор у Рівному.

Мета статті полягає в узагальненні сучасних теоретичних і практичних засад ландшафтно-архітектури та визначенні її ролі у створенні гармонійного простору для життя. Основні завдання:

1. охарактеризувати сучасні тенденції розвитку ландшафтно-архітектури;
2. розкрити принципи сталого та екологічного проєктування;
3. дослідити вплив ландшафтних рішень на якість життя населення;
4. визначити напрями вдосконалення української практики.

Сучасна ландшафтна архітектура спирається на п'ять ключових принципів: гармонію з природою, естетику, функціональність, екологічність і соціальну доступність. Її головне завдання – створення збалансованих систем, у яких природа та архітектура існують у взаємодії.

Таблиця

Основні принципи ландшафтно-архітектури

Принцип	Зміст
Гармонія з природою	Використання природних форм рельєфу, місцевих матеріалів і флори
Естетика	Формування візуальної цілісності, гармонії кольорів і текстур
Функціональність	Забезпечення зручності пересування, відпочинку та комунікації
Екологічність	Мінімізація негативного впливу людини на довкілля
Соціальна орієнтованість	Створення інклюзивних просторів, доступних для всіх груп населення

Сучасні тенденції ландшафтно-архітектури включають концепції «міста-саду», «біофільного міста» та «зелених дахів». Вони передбачають активне впровадження зелених насаджень у структуру міста, створення природних коридорів, вертикального озеленення, зелених стін, дахових парків. Такі рішення не лише покращують естетичне сприйняття міського простору, а й сприяють очищенню повітря, зниженню температури та покращенню мікроклімату.

Щодо практичного застосування ландшафтно-архітектури, то в Україні сьогодні активно впроваджуються екологічні стандарти в урбаністиці. Так, у Києві реалізовано концепцію «зеленої хвилі», що поєднує парки та сквери в єдину систему. У Львові

створюються нові громадські простори, де переважають природні матеріали, мінімалістичні рішення й акцент на водні елементи. У Харкові та Рівному ведеться робота над створенням екологічних маршрутів і рекреаційних зон на місці колишніх промислових територій [4]. Важливою складовою сучасної практики є регенерація міського простору – перетворення занедбаних територій у зони відпочинку, спорту й екологічного відновлення. Прикладом є трансформація колишніх кар'єрів у екопарки або створення зелених дахів на будівлях університетів. Такі рішення є прикладом того, як ландшафтна архітектура може забезпечити соціальну функцію простору, покращуючи не лише естетичні, але й екологічні характеристики середовища.

Після воєнних дій або техногенних катастроф саме ландшафтна архітектура може забезпечити екологічне відновлення територій. За допомогою рослинності відновлюється родючість ґрунтів, зменшується ерозія, стабілізується мікроклімат. Окрім цього, зелені зони мають психологічний ефект – вони сприяють відновленню емоційної рівноваги людей і поверненню до мирного життя [5].

Також важливою функцією є створення меморіальних парків, які поєднують функції пам'яті та рекреації. Це дозволяє не лише вшанувати історію, а й відновити природне середовище в постконфліктних регіонах.

Основними напрямками розвитку ландшафтної архітектури в Україні є:

- впровадження принципів сталого розвитку у міське планування;
- цифровізація процесів проєктування (використання BIM та GIS технологій);
- популяризація екологічної освіти серед молоді;
- розвиток міжнародного співробітництва у сфері «зелених» технологій;
- створення програм підтримки міських зелених зон.

У майбутньому велику роль відіграватиме взаємодія ландшафтних архітекторів із фахівцями інших галузей – екологами, урбаністами, психологами, соціологами. Така міждисциплінарна співпраця дозволить створювати простори, які будуть не лише функціональними, а й комфортними для всіх верств населення.

Важливо також враховувати кліматичні зміни – збільшення температур, дефіцит вологи, частіші погодні аномалії. Це вимагає адаптації рослинного матеріалу, розробки систем поливу та зрошення, а також використання стійких місцевих видів флори, які здатні витримувати кліматичні навантаження.

Ландшафтна архітектура сьогодні є стратегічно важливою галуззю для формування комфортного і сталого середовища життя. Вона об'єднує естетику, функціональність і екологію в єдину систему просторового мислення. Для України розвиток ландшафтної архітектури має не лише культурне, а й соціально-економічне значення, оскільки сприяє покращенню якості життя, озелененню міст, розвитку туризму й відновленню постраждалих територій.

Подальші дослідження варто спрямувати на створення методик оцінки «зелених» інфраструктур, впровадження енергоефективних технологій у проєктування та розробку інноваційних рішень, які дозволять українським містам стати екологічно безпечними та привабливими для життя [6; 7].

1. Бутенко Л. І. Основи ландшафтної архітектури. Київ : Аграрна освіта, 2018. 214 с.
2. Wilson E. O. *Biophilia*. Cambridge, MA : Harvard University Press, 1984. 157 p.
3. Клименко О. П. Екологічний дизайн міського середовища. Львів : Світ, 2020. 256 с.
4. Gehl J. *Cities for People*. Washington : Island Press, 2010. 264 p.
5. Тарасенко Г. Відновлення міського середовища після кризових подій. Одеса : Астропринт, 2022. 210 с.
6. Blaine R., Chen Y. *Smart Green Cities*. London : Routledge, 2019. 298 p.
7. Beatley T. *Biophilic Cities: Integrating Nature into Urban Design*. Washington : Island Press, 2011. 225 p.